

Ruimte in Regels voor Natuur en Biodiversiteit

Een inventarisatie van knelpunten voor innovatieve ondernemers

Sander van den Burg, Marien Borgstein, Marc-Jeroen Bogaardt, en Fred Kistenkas

LEI

WAGENINGEN UR

Ruimte in Regels voor Natuur en Biodiversiteit

Een inventarisatie van knelpunten voor innovatieve ondernemers

Sander van den Burg,¹ Marien Borgstein,¹ Marc-Jeroen Bogaardt,¹ en Fred Kistenkas²

1 LEI Wageningen UR

2 Alterra Wageningen UR

Dit onderzoek is uitgevoerd door LEI Wageningen UR in opdracht van en gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken, in het kader van het Beleidsondersteunend/Kennisbasis/Wettelijke Onderzoekstaak onderzoeksthema 'Botsende Belangen' (projectnummer BO-44-012-039).

LEI Wageningen UR

Wageningen, januari 2016

REPORT
LEI 2015-158
ISBN 978-90-8615-731-0

In de Natuurvisie schetst het kabinet zijn visie op de toekomst van natuurbescherming in Nederland. Daarin is nadrukkelijk aandacht voor natuurcombinaties en een grotere rol voor ondernemerschap. Uit ervaringen met het programma Ruimte In Regels blijkt dat ondernemers vaak knelpunten in wet- en regelgeving ondervinden die innovatie in hun bedrijfsvoering en business model in de weg staan. De in dit rapport weergegeven inventarisatie van LEI Wageningen UR bevestigt dat ook ondernemers die willen investeren in natuur en biodiversiteit knelpunten tegenkomen. Voor belemmeringen die nog niet worden aangepakt zal EZ samen met de betrokken actoren (ondernemers, medeoverheden) zoeken naar werkbare oplossingen.

The Dutch government has outlined its vision for the future of nature conservation in the Netherlands in its *Natuurvisie* (vision for nature). This vision places specific focus on initiatives which promote natural and social functions simultaneously, as well as a larger role for entrepreneurship. Experiences gained from the programme Smart Regulation for Green Growth have demonstrated that entrepreneurs often experience key problems in legislation which restrict their operational management and business model. LEI Wageningen UR's inventarisation, which features in this report, confirms that those entrepreneurs who are eager to invest in nature and biodiversity are also confronted with key problems. The Ministry of Economic Affairs and the actors concerned, such as entrepreneurs and public authorities, will work together to find solutions to problems that have not yet been tackled.

Trefwoorden: biodiversiteit, innovatie, natuur, investeringen, regelgeving, ondernemerschap

Dit rapport is gratis te downloaden in het E-depot <http://edepot.wur.nl/of> op www.wageningenUR.nl/lei (onder LEI publicaties).

© 2016 LEI Wageningen UR

Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E informatie.lei@wur.nl, www.wageningenUR.nl/lei. LEI is onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre).

LEI hanteert voor haar rapporten een Creative Commons Naamsvermelding 3.0 Nederland licentie.

© LEI, onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2016

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Het LEI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Het LEI is ISO 9001:2008 gecertificeerd.

LEI 2015-158 | Projectcode 2282700100

Foto omslag: Shutterstock

Inhoud

	Woord vooraf	5
	Samenvatting	6
	S.1 Belangrijkste uitkomsten	6
	S.2 Overige uitkomsten	6
	S.3 Methode	6
	Summary	7
	S.1 Key findings	7
	S.2 Complementary findings	7
	S.3 Method	7
1	Beleidscontext	8
	1.1 Inleiding	8
	1.2 Probleemstelling	8
	1.3 Doelstelling	9
2	Methode en analysekader	10
	2.1 Zoekrichtingen	10
	2.2 Weergave van het proces	10
	2.3 Interviews met stakeholders	11
	2.4 Hulpmiddelen	11
	2.5 Rapportage	11
3	Resultaten	12
	3.1 Getalsmatige analyse	12
	3.1.1 Type belemmering	12
	3.1.2 Verdeling over domeinen	12
	3.1.3 Belemmeringen in de domeinen natuur en biodiversiteit en natuurcombinaties	13
	3.2 Inhoudelijke analyse	14
	3.2.1 Ruimtelijke ordening knelt	14
	3.2.2 Externe kosten worden niet in rekening gebracht waardoor geen level playing field bestaat	14
	3.2.3 Geen belastingvoordeel	15
	3.2.4 Rigide natuurwetgeving	15
	3.2.5 Geen toepasselijke wet- en regelgeving	15
4	Signalen uit de gesprekken	17
	4.1 Waar zien ondernemers een win-winsituatie?	17
	4.2 Onderscheid tussen verplichte en vrijwillige investeringen	17
	4.3 Hoge beheerskosten als belemmering	18
	4.4 Behoeftte aan een stimuleringsbeleid	18
	4.5 Casuïstiek over landgoederen	19
5	Conclusies	20
	Bijlage 1 Resultaat van de inventarisatie	21

Woord vooraf

Het kabinet zet stevig in op een grotere rol voor private partijen bij de bescherming van natuur en biodiversiteit. Daarachter ligt de gedachte dat deze investeringen ook goed zijn voor de ondernemers zelf en dat er dus een win-winsituatie is. In de praktijk blijkt dat investeringen niet van de grond komen door belemmeringen. Dit rapport is een weergave van een zoektocht van LEI Wageningen UR naar de belemmeringen in wet- en regelgeving: waar lopen ondernemers tegenaan als zij willen investeren in natuur?

Op basis van interviews en rondetafelgesprekken presenteren de onderzoekers 59 belemmeringen die hen in de weg staan omdat die investeringen tegenhouden.

Het interdepartementale programma Ruimte in Regels heeft tot doel belemmeringen weg te nemen. Dit overzicht van belemmeringen biedt het ministerie van EZ handvatten om de belangrijkste belemmeringen in het domein Natuur en Biodiversiteit te benoemen en weg te nemen.

De onderzoekers bedanken alle respondenten voor hun bijdrage.

Hoogachtend,

Prof. dr. ir. Jack (JGAJ) van der Vorst
Algemeen Directeur SSG Wageningen UR

Samenvatting

S.1 Belangrijkste uitkomsten

Innovatieve ondernemers die willen investeren in natuur en biodiversiteit ondervinden daarbij knelpunten in beleid, wet- en regelgeving. In dit project zijn 59 knelpunten geïdentificeerd. [Zie paragraaf 3.1.](#)

De geïdentificeerde belemmeringen die behoren tot de domeinen natuur en biodiversiteit en natuurcombinaties zijn vaak operationeel of structureel van aard. Het wegnemen van deze belemmeringen vraagt niet om nieuw beleid. [Zie paragraaf 3.2.](#)

Voor belemmeringen die nog niet worden aangepakt zal EZ samen met de betrokken actoren (ondernemers, medeoverheden) zoeken naar werkbare oplossingen. [Zie hoofdstuk 5.](#)

S.2 Overige uitkomsten

De wet- en regelgeving in ruimtelijke ordening is voor velen een knelpunt voor innovatie. [Zie paragraaf 3.2.1.](#)

Investerings in natuur en biodiversiteit blijven achter omdat het huidige alternatief financieel nog steeds gunstiger is. Omdat externe effecten niet meegerekend worden ontstaat een ongelijk speelveld. [Zie paragraaf 3.2.2.](#)

Belastingregels en regels voor financiële instellingen zijn niet gunstig voor investeringen in natuur en biodiversiteit. [Zie paragraaf 3.2.3.](#)

Natuurwetgeving is statisch en niet flexibel genoeg om met nieuwe ontwikkelingen om te gaan. Met name de strikte beheerdoelen tot op soortniveau worden door bedrijven als belemmering gezien.

S.3 Methode

In de Natuurvisie schetst het kabinet zijn visie op de toekomst van natuurbescherming in Nederland. Daarin is nadrukkelijk aandacht voor natuurcombinaties en een grotere rol voor ondernemerschap. [Zie hoofdstuk 1.](#)

Uit ervaringen met het programma Ruimte In Regels blijkt dat ondernemers vaak knelpunten in wet- en regelgeving ondervinden die innovatie in hun bedrijfsvoering en businessmodel in de weg staan. Het ministerie van EZ wil weten welke belemmeringen innovatieve ondernemers tegenkomen als zij willen investeren in natuur en biodiversiteit. [Zie paragraaf 1.1.](#)

De inventarisatie van knelpunten is gebaseerd op interviews met ondernemers uit diverse sectoren. [Zie hoofdstuk 2.](#)

Summary

S.1 Key findings

Innovative entrepreneurs who are eager to invest in nature and biodiversity are confronted with key problems in terms of current policy and legislation. 59 key problems were identified in this project. [See section 3.1.](#)

The obstructions identified, which are related to nature, biodiversity and initiatives that promote natural and social functions simultaneously, are often of an operational or structural nature. No new policy is required to remove these obstructions. [See section 3.2.](#)

The Ministry of Economic Affairs and the actors concerned, such as entrepreneurs and public authorities, will work together to find solutions to problems that have not yet been tackled. [See Chapter 5.](#)

S.2 Complementary findings

Many see the regulations and legislation that govern spatial planning as a key problem for innovation. [See paragraph 3.2.1.](#)

Investments in nature and biodiversity are lagging because the current alternative remains financially more favourable. An unequal playing field has been produced, as external effects have not been factored in. [See paragraph 3.2.2.](#)

Tax regulations and regulations for financial institutions do not favour investments in nature and biodiversity. [See paragraph 3.2.3.](#)

Nature legislation is rigid and lacks the flexibility to deal with new developments. Particularly the strict management objectives, which vary from species to species, are seen by companies as restricting.

S.3 Method

The Dutch government has outlined its vision for the future of nature conservation in the Netherlands in its *Natuurvisie* (vision for nature). This vision places specific focus on initiatives which promote natural and social functions simultaneously, as well as a larger role for entrepreneurship. [See Chapter 1.](#)

Experiences gained from the programme Smart Regulation for Green Growth have demonstrated that entrepreneurs often experience key problems in legislation which restrict their operational management and business model. The Ministry of Economic Affairs would like to know which restrictions innovative entrepreneurs are confronted with when they wish to invest in nature and biodiversity. [See section 1.1.](#)

The inventarisation of key problems is based on interviews with entrepreneurs from various sectors. [See Chapter 2.](#)

1 Beleidscontext

1.1 Inleiding

In de Natuurvisie schetst het kabinet zijn visie op de toekomst van natuurbescherming in Nederland. Daarin is nadrukkelijk aandacht voor natuurcombinaties en een grotere rol voor ondernemerschap; bij de terreinbeherende organisaties (TBO's) maar ook bij ondernemingen die direct of indirect een relatie met natuur hebben. Ondernemers kunnen zo bijdragen aan de realisatie van Groene Groei en meer specifiek aan de bescherming van natuur en biodiversiteit. Dat vraagt, zo stellen de uitvoeringsagenda Natuurlijk Kapitaal en de Groen Groei-strategie, om dynamische wetgeving. Het wegnemen van belemmeringen voor ondernemers is daarin een belangrijke schakel met als doel om op het vlak van Groen en Groei win-winsituaties te creëren.

Met het Interdepartementaal Programma 'Ruimte in regels voor Groene Groei' (R2G2) formuleert het Rijk de opgave om belemmeringen in wet- en regelgeving voor in groen investerende ondernemers weg te nemen. Het door het LEI Wageningen UR uitgevoerde project 'Botsende belangen voor natuur en biodiversiteit' richt zich op de belemmeringen voor investerende ondernemers en terreinbeherende organisaties bij de bescherming van natuur en biodiversiteit. Uit onderzoek van het Groenfonds ('Mogelijkheden voor private en maatschappelijke financiering voor natuur') blijkt dat natuurcombinaties nieuwe financieringsbronnen voor natuur kunnen opleveren. Dit past geheel in het beleid van het kabinet om natuurinvesteringen niet alleen afhankelijk te laten zijn van overheidsbijdragen en bij de ambitie van de staatssecretaris van EZ om meer burgers, bedrijven en organisaties actief bij natuur betrekken. De praktijk laat inmiddels zien dat er al veel gebeurt op het vlak van private en maatschappelijke financiering en publiek-private samenwerking.

De ministeries van I&M en EZ hebben het programma Ruimte in Regels voor Groene Groei (R2G2) ingesteld om Groene Groei, Ambitieuze Ondernemerschap en Innovatieve investeringen te stimuleren door het zo veel mogelijk wegnemen van belemmeringen op het gebied van wet- en regelgeving. Waar nodig richt het programma zich op het aanpassen van wet- en regelgeving en bevordert dynamische regelgeving.

Meer info: www.ruimteinregels.nl

1.2 Probleemstelling

Uit ervaringen met het programma Ruimte In Regels blijkt dat ondernemers vaak knelpunten in wet- en regelgeving ondervinden die innovatie in hun bedrijfsvoering en businessmodel in de weg staan. Deze belemmeringen hebben een actieve rol te spelen in bescherming van biodiversiteit en natuur. Door de knelpunten expliciet te maken beoogt het Rijk belangen bij elkaar te brengen en gestructureerd in kaart te brengen welke belemmeringen op welke wijze weg genomen kunnen worden.

Het SIRA-onderzoek Botsende Belangen in de Biobased Economy is een goed voorbeeld van deze aanpak. Deze studie heeft geleid tot identificatie en het wegnemen van belemmeringen voor biobased economy. Het Interdepartementaal programma 'Ruimte in Regels' wil rijksbreed inventariseren welke botsende belangen relevant zijn en een plan van aanpak opstellen voor het wegnemen van belemmeringen. Deze opgave staat zo ook op de agenda van het team Natuurlijk Kapitaal van het ministerie van Economische Zaken.

1.3 Doelstelling

De projectdoelstelling van het project 'Botsende belangen voor natuur en biodiversiteit' is te inventariseren welke belemmeringen ondernemers in Nederland momenteel ondervinden bij hun innovatieve plannen en investeringen die bijdragen aan de bescherming van natuur en biodiversiteit.

2 Methode en analysekader

2.1 Zoekrichtingen

In eerste instantie hebben wij ons gericht op de voor LEI Wageningen UR bekende sectoren landbouw, recreatie en natuur. Door middel van gesprekken met sleutelpersonen - veelal uit eigen netwerk - is een aantal belemmeringen geïdentificeerd. Daarna is nadrukkelijk contact gezocht met ondernemingen buiten de gangbare netwerken van LEI Wageningen UR en het team Natuurlijk Kapitaal. Daarbij is op internet gezocht, en in de contacten gevraagd, naar bedrijven uit de financiële sector, transport en de bouw. De scheidslijnen van sectoren zijn in de fase echter niet leidend geweest. Wanneer in onze ogen interessante bedrijven 'op ons pad' kwamen, is hiermee het gesprek aangegaan.

De ondernemers die de doelgroep vormen voor het onderzoek, zijn op diverse wijzen geïdentificeerd:

- Een aantal van de benaderde stakeholders was al een bestaand contact van de LEI-onderzoekers of de opdrachtgever.
- Een aantal partijen betrokken bij Green Deals op het gebied van recreatie en groene daken is benaderd voor knelpunten.
- Andere contacten zijn binnengekomen via *Leaders for Nature*, RVO, de Groene Zaak en de oproep via de nieuwsbrief van het Platform BEE.
- De rondetafelbijeenkomst 'Natuur zoekt geld, geld zoekt natuur?', georganiseerd door het ministerie van EZ in juli 2015, heeft ook in een aantal nieuwe contacten geresulteerd.
- In mei 2015 is een bijeenkomst georganiseerd met het gehele team Natuurlijk Kapitaal om ook andere leden van het team te vragen naar namen van ondernemers en suggesties om mee te kunnen nemen in de inventarisatie.

Via sociale media is een oproep gedaan aan ondernemers om zich te melden met knelpunten bij investeringen in natuur en biodiversiteit. Een aantal mensen heeft gereageerd op deze oproep maar zij waren vooral geïnteresseerd in de resultaten. De oproep via sociale media heeft niet tot identificatie van nieuwe knelpunten geleid.

In een later stadium van het project is contact geweest met SIRA Consulting. Zij werken voor het programma Ruimte in Regels en hebben een aantal belemmeringen op het terrein van natuur en biodiversiteit geïdentificeerd.

2.2 Weergave van het proces

De stakeholders hebben knelpunten aangedragen die zij ondervinden rondom investeren in natuur en biodiversiteit. Soms zijn zij zelf de investerende partij en soms zijn zij op een andere manier betrokken bij nieuwe ontwikkelingen bijvoorbeeld als adviseur, vergunningverlener, financier of aannemer.

De verwerking van aangedragen knelpunt tot een knelpunt op de shortlist gaat in twee stappen:

1. De geïdentificeerde stakeholders zijn benaderd voor een telefonisch of face-to-face-interview. De belemmeringen zijn besproken om te kunnen duiden waar de problematiek ligt, waar mogelijk wat de effecten zijn en wat de aard van de belemmering is: operationeel, structureel of fundamenteel.
2. Alle knelpunten zijn opgenomen in een zogeheten voorraadlijst die is vormgegeven conform de structuur van het programma R2G2. Deze voorraadlijst omvat een korte omschrijving van het knelpunt, de contactgegevens en een identificatie van de relevante stakeholders. Ook wordt aangegeven wat de relatie met Groene Groei is, onder welke domeinen en sectoren het valt en welke wet- en regelgeving het betreft. Het uitgangspunt was daarbij om in dit project op de shortlist minimaal 50 unieke knelpunten te identificeren.

2.3 Interviews met stakeholders

Met het merendeel van de stakeholders zijn interviews gehouden. Er is een checklist ontwikkeld voor de interviews om tot de kern van de belemmering te komen. Alle respondenten is gevraagd naar de belemmeringen die zij ervaren bij hun plannen om te investeren in natuur en biodiversiteit. Van de interviews is een schriftelijk verslag gemaakt wat ter goedkeuring naar de respondenten is gestuurd. Een aantal personen heeft hierop commentaar geleverd en/of aanvullende opmerkingen gemaakt. De respondenten is beloofd dat in de openbare publicatie geen namen en organisaties genoemd worden.

2.4 Hulpmiddelen

LEI Wageningen UR sluit in de werkwijze en rapportage aan bij de al ontwikkelde instrumenten van het programma R2G2. Dat betreft in het bijzonder de Excelfile voor inventarisatie (de 'voorraadlijst').

2.5 Rapportage

Het resultaat van de inventarisatie is een lijst belemmeringen die innovatieve investeringen van ondernemers beïnvloeden. In de inventarisatie is op basis van de interviews beschreven wat het probleem is, wat de effecten zijn en wat de aard van de belemmering is: operationeel, structureel, fundamenteel of botsende belemmeringen (zie hoofdstuk 3). Ook wordt aangegeven welke ondernemer het betreft, de relatie met Groene Groei, onder welke domeinen en sectoren het valt en welke wet- en regelgeving het betreft.

Het is belangrijk te realiseren dat in dit stadium niet getoetst is of de belemmering objectief juist is. Als een ondernemer aangeeft dat een innovatie onmogelijk is door wet- en regelgeving is dat als zodanig gerapporteerd, zonder toets aan wet- en regelgeving.

Met dit rapport sluit LEI Wageningen UR aan bij de rapportagevorm van het programma Ruimte in Regels. Het openbare eindrapport is geanonimiseerd. De namen en contactgegevens van ondernemers en/of vertrouwelijke informatie zijn bij de contactpersoon van het ministerie van EZ bekend.

3 Resultaten

3.1 Getalsmatige analyse

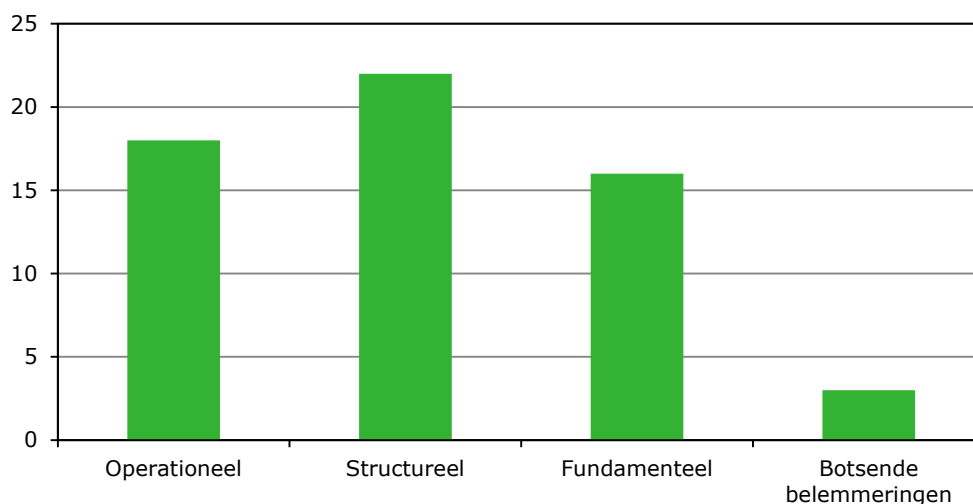
Het resultaat van de inventarisatie is in bijlage 1 te vinden.

3.1.1 Type belemmering

In Figuur 1 wordt weergegeven hoeveel van elke type belemmering geïdentificeerd is. Er is onderscheid gemaakt tussen vier typen belemmeringen:

1. Operationele belemmering: een belemmering die in de uitvoering kan worden opgelost. De regelgeving hoeft hiervoor niet te worden aangepast maar alleen juist te worden uitgelegd aan bedrijven, medeoverheden en uitvoeringsorganisaties.
2. Structurele belemmering: een belemmering die weggenomen kan worden door het wijzigen van de regelgeving of door een gerichte uitspraak over de uitvoering van het beleid.
3. Fundamentele belemmering: een belemmering die betrekking heeft op complexe beleidsmatige vraagstukken en die niet eenvoudig weggenomen kan worden door het aanpassen van regelgeving maar waarvoor beleidsmatige en politieke keuzes moeten worden gemaakt.
4. Botsende belemmering: een belemmering die botst met verschillende maatschappelijke belangen die de overheid met regelgeving en uitvoering ervan wil borgen. Aanpassingen van de regelgeving en uitvoering om een botsende belemmering weg te nemen, is niet mogelijk zonder dat daarbij andere maatschappelijke belangen in het geding komen.

Uit analyse van het overzicht valt op dat er weinig botsende belemmeringen zijn. Operationele en fundamentele belemmeringen treden grofweg even vaak op. Structurele belemmeringen komen het meest voor.

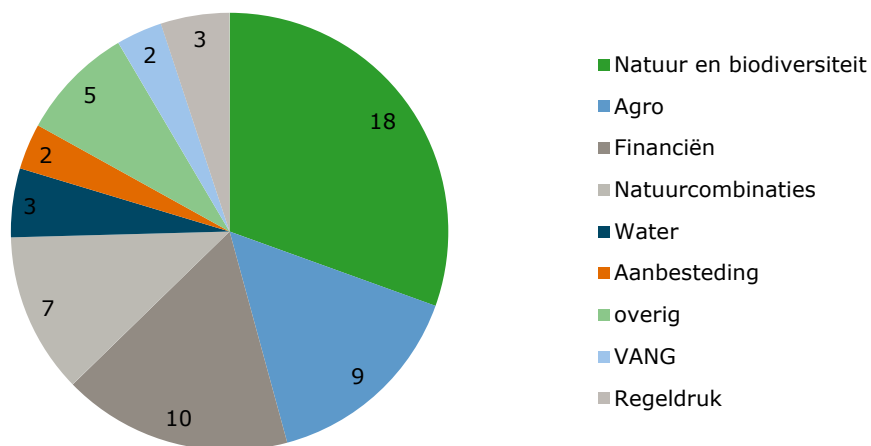

Figuur 1 Verdeling van het type belemmering

3.1.2 Verdeling over domeinen

In Figuur 2 wordt weergegeven tot welk domein de gevonden belemmeringen behoren. Gegeven de insteek van het onderzoek is het niet onverwachts dat de meeste belemmeringen tot het domein

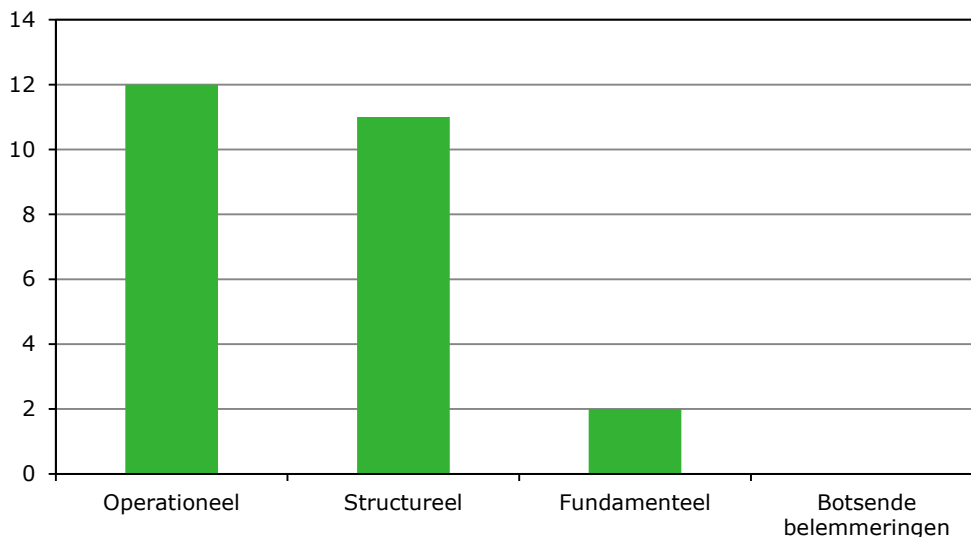
Natuur en Biodiversiteit behoren. Tweede is het domein Agro, gevolgd door Financiën en Natuurcombinaties. Een flink aantal domeinen wordt slechts één keer genoemd.

Figuur 2 Verdeling over domeinen

3.1.3 Belemmeringen in de domeinen natuur en biodiversiteit en natuurcombinaties

Uit de database blijkt dat de geïdentificeerde belemmeringen die behoren tot de domeinen natuur en biodiversiteit en natuurcombinaties vaak operationeel of structureel van aard zijn. Er zijn slechts twee fundamentele belemmeringen geïdentificeerd en geen botsende belemmeringen (zie Figuur 3).

Figuur 3 Type belemmeringen in domeinen natuur en biodiversiteit en natuurcombinaties

3.2 Inhoudelijke analyse

Een nadere analyse van de genoemde belemmeringen leert dat een aantal thema's vaker terugkeert als belemmering. Hieronder worden deze 'generieke' thema's beschreven met een (geanonimiseerd) voorbeeld.

3.2.1 Ruimtelijke ordening knelt

De wet- en regelgeving in ruimtelijke ordening wordt door veel respondenten genoemd als knelpunt voor innovatie. Wie verder doorvraagt merkt dat hierachter meer belemmeringen schuilgaan:

- De regelgeving maakt ontwikkeling niet mogelijk, bijvoorbeeld doordat de ontwikkeling niet past binnen het bestemmingsplan. Bestemmingsplannen zijn immers vaak enkelvoudig.¹
- De regelgeving werkt vertragend.
- Ondernemers hebben het gevoel dat RO wet- en regelgeving wordt 'misbruikt' om andere doelstellingen te realiseren.

Belemmering 14

De ondernemer wil zijn camping uitbreiden op een manier waarbij groei en groen samenkomen: de uitbreiding draagt bij aan extra groen en/of ondersteuning van bestaand groen en gaat onderdeel uitmaken van de Ecologische Verbindings Zone. Vanuit ondernemersperspectief lijkt het een voor de hand liggende win-winsituatie van groen en groei. De ondernemer realiseert zich dat de uitbreiding moet passen binnen het RO-beleid van de gemeente. Vanuit het perspectief van de gemeente is het niet vanzelfsprekend dat uitbreiding noodzakelijk is en voordelen oplevert en spelen er blijkbaar andere belangen. In de praktijk is gebleken dat de camping ruim 10 jaar bezig is geweest om tot het punt van een aangepast bestemmingsplan te komen. De verwachting is nu dat medio 2018 de uitbreiding een feit is.

Belemmering 15

Particulier heeft een grondpositie verworven van 30 ha waarop verschillende groene doelen gecombineerd gaan worden met rode activiteiten. Een voorbeeld van groen en groei. De ondernemer kan getypeerd worden als een voorbeeld van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Vanuit het perspectief van de ondernemer is dit een mooi voorbeeld van groen en groei met volop mogelijkheden voor het realiseren van win-win. De ondernemer realiseert zich dat uitvoering van zijn plan alleen mogelijk is als het past binnen het RO-beleid van de gemeente. Echter, de gemeente is op voorhand niet enthousiast en kan niet zo makkelijk overtuigd worden waar de voordelen zouden zitten voor het realiseren van groene (gemeente)doelen. Blijkbaar spelen hier ook andere belangen. De ondernemer is begonnen in de jaren negentig en heeft nu de toezegging dat het college van B&W eind 2015 een besluit zal nemen over de plannen. Bij goedkeuring kan met het traject van wijzigen van het bestemmingsplan worden begonnen.

3.2.2 Externe kosten worden niet in rekening gebracht waardoor geen level playing field bestaat

Voor ondernemers moeten investeringen die een positief effect hebben op natuur en biodiversiteit ook een goede businesscase hebben. Meerdere respondenten merken op dat dergelijke investeringen achterblijven omdat het huidige alternatief financieel nog steeds gunstiger is. Dat kan veranderen door de externe kosten in rekening te brengen.

¹ Bestemmingsplannen gaan juridisch traditioneel uit van *landsparring* en niet van *landsharing*. Dat laatste past evenwel veel meer bij duurzame gebiedsontwikkeling (triple P) en duurzame functiecombinaties (combinatieplanologie). Dit wordt verder uitgewerkt in Kistenkas (2014), *Juridische aspecten van gebiedsgericht natuurbelief (Natura2000)*, WOt-rapport, <http://edepot.wur.nl/326764>

Belemmering 44

Veel reststoffen worden nog steeds grotendeels verbrand omdat dat goedkoper is dan ze te gebruiken als grondstof voor de industrie. Momenteel ontbreken er positieve prikkels waardoor reststromen worden ingezet in plaats van het importeren van materialen uit verre landen en het lokaal verbranden (in Nederland) van die reststromen.

3.2.3 Geen belastingvoordeel

Door een aantal partijen wordt erop gewezen dat belastingregels en regels van financiële instellingen niet gunstig zijn voor investeringen in natuur en biodiversiteit. Dergelijke investeringen hebben vaak een lange terugverdientijd waardoor ze onaantrekkelijk zijn in huidige wet- en regelgeving.

Belemmering 19

De Z-score is een maatstaf die weergeeft wat de beleggingsresultaten van een pensioenfonds zijn ten opzichte van de resultaten van vooraf door het pensioenfonds gekozen benchmarks (normrendementen) die de beleggingsportefeuille van het fonds weerspiegelen (Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000). Dit maakt ze huiverig om af te wijken van deze 'Z-score'. De Z-score belemmert pensioenfondsen om te investeren in nieuwe sectoren als natuur omdat geldt: als na drie jaar blijkt dat je te veel afwijkt, staat er een straf op.

3.2.4 Rigide natuurwetgeving

Een eerste cluster van belemmeringen betreft de natuurwet- en regelgeving. Als algemeen punt wordt vaak genoemd dat natuurwetgeving statisch is, niet flexibel genoeg om met nieuwe ontwikkelingen om te gaan. Met name de strikte beheerdoelen tot op soortniveau worden door bedrijven als belemmering gezien. Het is immers moeilijk garanties te geven dat bepaalde soorten op een ontwikkelingslocatie zullen voorkomen. Een aantal respondenten noemt de knelpunten in de PAS, in het bijzonder wat betreft de ontwikkelingsruimte.

Het beleid belooft in allerlei nota's meer flexibiliteit en meer functiecombinaties en een balans tussen economie en ecologie (Natuurvisie, Beleidsnota Noordzee, EU Green Infrastructure, Green Growth enzovoort), maar het Europese en nationale natuurbeschermingsrecht gaat nog steeds uit van een enkelvoudige toetsing aan instandhoudingsdoelstellingen (Natura 2000-habitattoets, soortentoes, EHS-toets).²

Belemmering 24

Een bedrijventerrein wil uitbreiden. Dat knelt met de PAS. Men wil de natuur in de ruimte versterken, om zo om te kunnen gaan met de hogere N-depositie. Dat kan met ander beheer. Het knelpunt is de borging dat de vrijgekomen ontwikkelruimte ook terechtkomt bij bedrijf dat investeert in de beheersmaatregelen.³

3.2.5 Geen toepasselijke wet- en regelgeving

Gebrek aan wet- en regelgeving is op het eerste gezicht misschien geen belemmering. Toch ondervinden diverse ondernemers dit wel degelijk als een belemmering; bij gebrek aan toepasselijke

² Dit spoort overigens ook met de bevindingen in de (internationale) rechtsliteratuur (zie overzicht daarvan in Kistenkas (2014), *Juridische aspecten van gebiedsgericht natuurbeleid (Natura2000)*, WOt-rapport, <http://edepot.wur.nl/326764>).

³ Zie ook Kaajan (2015), 'PAS: nieuwe risico's voor agrarische activiteiten' in: *Vee en Gewas*, 4 april 2015 en Kistenkas (2015), 'Programmatie aanpak' in: *Vakblad Natuur Bos Landschap*, september 2015.

wet- en regelgeving worden overheden 'gedwongen' om een afweging te baseren op andere beleid. Wanneer dat beleid niet toepasbaar is kan een belemmering ontstaan.

Belemmering 1

Het probleem is dat de natuurlijke vijanden (bijvoorbeeld de sluipwesp) onder de verkeerde wet- en regelgeving vallen. Ze vallen nu onder Flora en Faunawet. Het bedrijf moet daarom voor elke soort een ontheffing aanvragen als je ze wilt gebruiken. In deze context spreekt de wet over 'loslaten' maar het is niet te vergelijken met het loslaten van een otter in een natuurgebied. Toch vallen beide onder dezelfde wet- en regelgeving.

Belemmering 62

Platte daken van gebouwen hebben nu veelal een lage borstwering waardoor multifunctioneel gebruik in de vorm van groene daken wordt bemoeilijkt vanuit veiligheidsoverwegingen. Het bouwbesluit regelt nu nog niets voor groene, multifunctionele daken. Het is voor bouwers en investeerders wenselijk dat wanneer de omgevingswet in 2018 wordt aangepakt, er naast aandacht voor isolatie ook aandacht voor een hogere borstrand, draagkracht en vluchtroutes in verband met multifunctioneel gebruik zou komen. Hierdoor ontstaan er kansen om groen en groei te combineren en win-winsituaties te creëren.

4 Signalen uit de gesprekken

In de gesprekken die gevoerd zijn met ondernemers, brancheorganisaties, overheden en banken – allen betrokken bij private investeringen in natuur en biodiversiteit – lag de nadruk op de botsende belangen. Het doel was boven tafel te krijgen welke belemmeringen spelen bij private investeringen. In de gesprekken kwamen ook tal van andere relevante zaken boven tafel die een beeld geven van de context, van de motivaties, het besluitvormingsproces en uitvoeringsproblemen die mede bepalen of een private partij gaat investeren in natuur en biodiversiteit. Het primaire resultaat van deze studie is de inventarisatie van belemmeringen maar de context blijkt dermate invloedrijk dat wij in dit hoofdstuk stilstaan bij de belangrijkste 'andere' bevindingen uit de interviews.

4.1 Waar zien ondernemers een win-winsituatie?

Vaak is natuurwetgeving een belemmering voor ondernemers om nieuwe activiteiten te ontplooiën zoals nieuwe vormen van recreatie en natuur op een andere manier verwaarden. De interessante vraag is waar de ondernemers een win-winsituatie zien. Waar investeren ze in natuur, niet omdat het moet, maar omdat het bijdraagt aan hun eigen businessmodel?

Wat er hier uitspringt zijn de natuurcombinaties. Dat zijn gevallen waarin een ondernemer bij het ontwikkelen van woningen, recreatievoorzieningen of een zonnepark ook natuur wil ontwikkelen omdat natuur bijdraagt aan zijn eigen doelstellingen.

De belemmeringen die hierbij spelen zijn ook vaak operationeel van aard (5 van de 7). De functiecombinatie mag wel maar overheden – als beleidsmaker, vergunningverlener en handhaver – weten niet zo goed hoe om te gaan met natuurdoelstellingen. De officiële juridische *terminus technicus* is: instandhoudingsdoelstellingen. Daar moet in het kader van de habitattoets aan getoetst worden. Hetzelfde geldt *mutatis mutandis* voor de EHS-toets: in dat kader moet getoetst worden aan de zogenoemde Wezenlijke Kenmerken en Waarden (WKW) van een gebied. Deze WKW's zijn doorgaans enkel ecologisch van aard en dat maakt een weging van *people*, *planet* en *profit* juridisch moeilijk.

4.2 Onderscheid tussen verplichte en vrijwillige investeringen

Een groot deel van de huidige investeringen in natuur zijn verplichte investeringen die voortkomen uit de natuurwetgeving. Dan gaat het met name om verplichte natuurcompensatie, de Natura 2000-wetgeving en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Deze regels zijn lastig voor ondernemers. Zij zien wel mogelijkheden om de regels eenvoudiger te maken bijvoorbeeld door minder strikt soort-voor-soort te compenseren en door 'habitat banking'.

Vrijwillige investeringen worden niet gedreven door intrinsieke waarde van natuur of door snel geldelijk gewin, maar om andere redenen. Het volgende onderscheid tussen ondernemers komt uit de literatuur en de gesprekken naar voren:

- Ondernemers die inzien dat natuurlijke grondstoffen van levensbelang zijn voor de toekomst van het bedrijf (met als voorbeeld de landbouw).
- Ondernemers voor wie natuur en biodiversiteit geen kernactiviteit is maar die er voordeel van kunnen hebben (bijvoorbeeld recreatie, bedrijventerreinen).
- Ondernemers voor wie investeren in natuur en biodiversiteit bijdraagt aan de *licence to operate* (bijvoorbeeld de zand- en grindbedrijven).

- Ondernemers voor wie investeren in natuur en biodiversiteit geen direct belang dient, maar interessant kan zijn vanuit het perspectief *maatschappelijk verantwoord ondernemen*.

Als het gaat om bovenwettelijke investeringen is de 'verdiencapaciteit' van natuur en biodiversiteit beperkt. Vaak is er geen geld te verdienen en is het onduidelijk wat de additionele opbrengsten van een investering (genoegdoening, waardering) zijn. In deze context is door respondenten ook gesproken over de (positieve en negatieve) externe effecten en het nut en noodzaak van True Pricing.

4.3 Hoge beheerskosten als belemmering

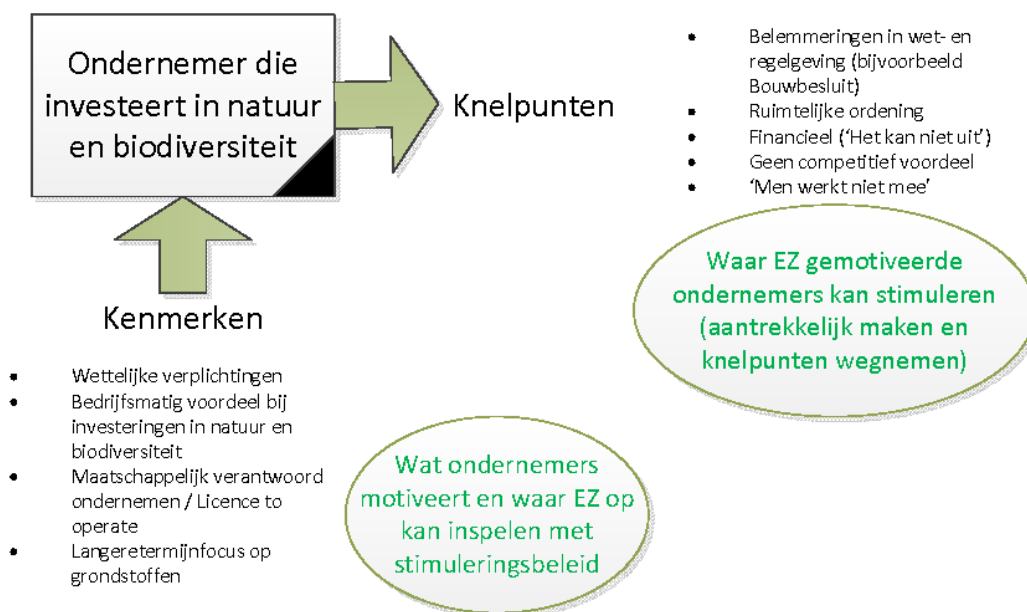
Een praktische punt is dat de investeringen in natuur één ding zijn, de jaarlijkse kosten van beheer zijn een tweede. Zo zijn er voorbeelden van ondernemingen en burgerinitiatieven die vanuit maatschappelijke betrokkenheid willen investeren in de aankoop van een natuurgebied, maar opzien tegen de jaarlijkse beheerskosten. In die context zijn momenteel nieuwe samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld de provinciale landschappen in de maak.

4.4 Behoefte aan een stimuleringsbeleid

Wie ondernemers vraagt naar de rol van de overheid kan een breed scala aan reacties verwachten, maar zal niet verrast zijn dat de overheid volgens de ondernemers de zaken anders aan moet pakken. De volgende zaken komen onder andere naar voren:

- De overheid heeft geen heldere samenhangende visie op natuurontwikkeling.
- Er wordt weinig ruimte gelaten aan ondernemers (maar er zijn wel veel regels).
- Het is lastig samenwerken met Staatsbosbeheer omdat die niet gewend is aan ondernemers.

De ommezwaai die de overheid zou moeten maken wordt herhaaldelijk beschreven met de term 'stimuleringsbeleid'; de overheid moet ondernemers verleiden om te investeren in natuur en biodiversiteit en daarvoor de mogelijkheden scheppen. Deze gevraagde ommezwaai is weergegeven in Figuur 4; om ondernemers zo ver te krijgen te investeren in natuur en biodiversiteit is het niet alleen nodig knelpunten weg te nemen. Men moet ook weten wat ondernemers drijft en daar in beleid op inspringen.

Figuur 4 Ondernemers stimuleren versus knelpunten wegnemen (eigen figuur)

4.5 Casuïstiek over landgoederen

Landgoederen hebben van oudsher de visie dat zij het landgoed willen nalaten aan het nageslacht waardoor goed rentmeesterschap noodzakelijk is. In de huidige situatie is het ook voor landgoederen steeds belangrijker geworden om aanvullende financiering voor het landgoed te realiseren omdat de traditionele inkomsten onvoldoende zijn. Dit wordt samengevat in de term 'nieuwe verdienmodellen'. In die nieuwe verdienmodellen wordt geprobeerd de kernwaarden van het landgoed te waarborgen en tegelijkertijd ondernemerschap vorm te geven: kortom groen en groei gericht op realiseren win-win. Landgoed Marienwaerdt is hiervan een goed voorbeeld, waarbij vanuit landgoedperspectief de innovatieve omslag is gemaakt van verpachting aan landbouwers naar exploitatie in eigen beheer ondersteund door professionele arbeidskrachten. Dit heeft geresulteerd in verdienmodellen op het vlak van horeca, overnachtingen, evenementen, dagrecreatie en streekproducten. Het businessmodel dat hierdoor is ontstaan, draagt bij aan de instandhouding van het landgoed op de lange termijn en daarmee aan instandhouding van het groen.

5 Conclusies

De rondgang langs bedrijven en intermediaire organisaties laat zien dat investeringen in natuur en biodiversiteit voor bedrijven interessant zijn als ze bijdragen aan de businesscase van het bedrijf. Bedrijven zien hier kansen liggen, maar vaak komen innovaties niet van de grond. Deze studie biedt het ministerie van EZ een aanknopingspunt om de belangrijkste geïdentificeerde knelpunten uit de weg te nemen. Uit de bovenstaande analyse worden vijf generieke problemen genoemd:

1. Knellende procedures in de ruimtelijke ordening.
2. Externe kosten worden niet in rekening gebracht waardoor geen level playing field bestaat (natuuronvriendelijke bedrijfsactiviteiten worden hier door onterecht bevoordeeld).
3. Het ontbreken van belastingvoordeel voor investeringen in natuur en biodiversiteit.
4. De rigide natuurwetgeving waarin realisatie van natuurdoelstellingen niet afgewogen kan worden met andere belangen.
5. Het ontbreken van toepasselijke wet- en regelgeving bij innovatieve producten en processen.

Deze knelpunten staan in de weg van ondernemerschap en de totstandkoming van natuurcombinaties. Ze zijn echter niet met een penne streep op te lossen. Dat vraagt om afstemming tussen de diverse ministeries, maar ook om samenwerking tussen de Rijksoverheid, de provincies. Het team Natuurlijk Kapitaal kan hierin een initiërende en stuwende kracht zijn, om zo de doelen uit de Natuurvisie te verwezenlijken.

Dit rapport geeft een overzicht van de geïdentificeerde belemmeringen voor innovatie-investeringen in natuur en biodiversiteit. Deze inventarisatie biedt een tussenstand en is zeker niet uitputtend. Vanuit het (interdepartementale) programma Ruimte in Regels (EZ, I&M) wordt nagegaan welke belemmeringen direct betrekking hebben op natuur en biodiversiteit. Sommige belemmeringen worden al opgepakt en vereisen geen aanvullende aanpak. Voor belemmeringen die nog niet worden aangepakt zal EZ samen met de betrokken actoren (ondernemers, medeoverheden) zoeken naar werkbare oplossingen.

Bijlage 1 Resultaat van de inventarisatie

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
1	Het probleem is dat de natuurlijk vijanden (bv de sluipwesp) onder de verkeerde wet- en regelgeving vallen. Ze vallen nu onder Flora en Faunawet . Het betrokken bedrijf moet daarom voor elke soort een ontheffing aanvragen als je ze wilt gebruiken. In deze context spreekt de wet over "loslaten" maar het is niet te vergelijken met het loslaten van een otter in een natuurgebied. Toch valt beide onder dezelfde wet- en regelgeving.	Bedrijfsleven	operationeel	agro	2
2	Bedrijf produceert hommels voor bestuiving. Daarbij heeft men te maken met veel import en exportregelingen die niet zijn afgestemd op deze soorten. Ook hier: de soort zit in de verkeerde regelgeving. Regels en procedures omtrent quarantaine, bloedafname zijn geënt op grotere dieren. Hommels zijn geen vee, maar volgens de regels wel.	Bedrijfsleven	operationeel	agro	1
3	Bedrijf produceert biopesticiden (schimmels en bacteriën voor bestrijding van plagen, en ziekten). Het voordeel is: terugdringen van gebruik chemische middelen. De biopesticiden vallen onder de gewasbeschermingswet, ze worden op dezelfde manier beoordeeld als chemische middelen (bv via CTGB). Deze procedure is zeer kostbaar, mn voor het klein en middenbedrijf, en langdurig . Het duurt ca 5 jaar voordat een nieuw product beschikbaar komt voor de boer en tuinder.	Bedrijfsleven	structureel	agro	3
4	Bedrijf produceert biostimulanten. Het probleem hier is dat er feitelijk geen wet- en regelgeving is voor deze middelen. Het valt dan onder de gewasbeschermingswet , of via allemaal uitzonderingen en gedoogconstructies. Dit is tijdrovend en kostbaar, en daarmee een belemmering voor marktintroductie van biostimulanten . In Europees verband is het ook niet geregeld. Er wordt een Europese verordening uitgewerkt, maar het is onzeker of de EC dit doorzet.	Bedrijfsleven	fundamenteel	agro	4
5	Bedrijf produceert insecten voor voedsel. Deze insecten kunnen leven op groen afval van andere bedrijven. Volgens de afvalstoffenwet mag je die niet gebruiken . Het gebruik van insecten voor menselijke of dierlijke consumptie is lastig, want in veel gevallen is dit niet geregeld. Bestaande wetten werpen blokkades op.	Bedrijfsleven	botsende belemmeringen	VANG	
6	Mestwetgeving: de uitrijperiode van vaste mest ligt vast (in 2015 van 1-2 tot 31-8) en valt dus in lente en zomer. Dit is de periode waarin trek- en weidevogels aanwezig zijn. Uitrijden in een andere periode zou minder verstoring betekenen . De regelgeving is ingegeven door doelstellingen van emissies uit mest maar bijt met stimuleren van natuur en biodiversiteit.	Melkveehouders, Adviseur	structureel	agro	7
7	Mestwetgeving: methode van uitrijden (de gangbare wijze van ondergrond uitrijden (zodebemesten) is minder goed (of: is lastiger te combineren met) voor biodiversiteit dan bovengronds uitrijden). Zodebemesten van mest is bijvoorbeeld een probleem voor weidevogels (het is moeilijker nesten te beschermen) en bodemvruchtbaarheid (het zou negatieve effecten hebben op het bodemleven).	Melkveehouders, Adviseur	structureel	agro	6

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
8	Mestwetgeving: nabijgelegen melkveebedrijven en akkerbouwbedrijven worden voor hun milieuverliezen beiden individueel afgerekend in de (mest)wet. Wanneer voor de wet, als 1 bedrijf met 1 mestnummer worden gezien kan de akkerbouwer binnen zijn rotatieschema bijvoorbeeld maïs of gras telen voor melkveehouders en daar rundveemest op ontvangen, kan de melkveehouder zijn derogatie behouden, eenvoudiger voldoen aan de 80% grasland eis, ook zonder dat daar (dure) eenjarige pachtcontracten mee gemoeid zijn, kan de akkerbouwer de grond blijven meetellen voor toeslagrechten, kan de akkerbouwer extra dierlijke mest aanvoeren binnen een dergelijke samenwerkingsovereenkomst. Een andere manier om dit te regelen zou zijn via ANV. (namen zijn genoemd). Het gaat erom het systeem flexibeler te maken waardoor binnen samenwerkingsverbanden naar een passende oplossing gezocht kan worden.	Melkveehouders, Akkerbouw, ANV, adviseur	fundamenteel	agro	
10	Mestwetgeving: het inrichten van een natuurvriendelijke berm of slootrand vermindert mestplaatsingsruimte omdat er minder hectares landbouwgrond overblijft, en dus minder mestplaatsingsruimte. Voor de agrariër is dit een belemmering want levert een mestprobleem op. Dit zou op te lossen zijn door onder voorwaarden de mestplaatsingsruimte op de resterende hectares landbouwgrond te vergroten.	Melkveehouders, adviseur	fundamenteel	agro	
11	Terreinbeheerder wil dienstverlening aan bezoekers verbeteren door buitendijks horeca gerelateerde dienstverlening te ontwikkelen. Vanuit de waterveiligheid mag er van RWS niet buitendijks gebouwd worden omdat hierdoor de afvoersnelheid van het water belemmerd wordt. Wanneer er toch gebouwd gaat worden, zullen er compenserende maatregelen getroffen moeten worden die de waterafvoersnelheid zullen bevorderen. Dergelijke maatregelen zijn voor terreinbeheerder niet haalbaar/realistisch waardoor plannen geen doorgang kunnen vinden. Uiteindelijk heeft er toch een doorbraak plaats kunnen vinden omdat de verschillende betrokken partijen na wilden denken over een te ontwikkelen concept dat geen afbreuk zou doen aan de waterveiligheid.	Rijk/RWS	operationeel	Natuurcombinaties	12
12	Terreinbeheerder wil ontbijthotel ontwikkelen echter omwonenden vrezen ondanks de toelichting een achteruitgang in de omgevingskwaliteit en verstoring door de bezoekers. Er is bij de omwonenden en milieupartijen onvoldoende vertrouwen in het goed combineren van groen en groei waarbij iedereen voordeel heeft .	gemeente/provincie	operationeel	Natuurcombinaties	11
13	De uitbreiding van de camping ABC stagneert door problemen met aanpassing van het bestemmingsplan en bijbehorende bezwaarprocedures. De gemeente geeft onvoldoende duidelijkheid. Vanuit het perspectief van ondernemer geeft de gemeente onvoldoende duidelijkheid onder welke voorwaarden uitbreiding mogelijk is. Blijkbaar spelen er vanuit de gemeente ander belangen en urgenties. Keren terug naar de vraag "willen we dit wel". Qua proces nu in het 10e jaar van ontwikkelingen waarvan de laatste 3e jaar als green deal. najaar 2015 ligt er een aangepast bestemmingplan open voor indienen zienswijzen omwonenden. verwachting van gemeente en ondernemer is dat medio 2018 de uitbreiding een feit is. traject zat vast op het communicatieve vlak waarbij onvoldoende gezocht is met elkaar naar een experimenteerruimte, zoals die ook gezocht kan worden binnen de experimenteerwet	Camping Zeeburg, gemeente Amsterdam	operationeel	Natuurcombinaties	
14	De uitbreiding van de camping ABC wordt tegen gehouden door problemen met aanpassing van bestemmingsplan. lange bezwaarprocedures. Beperkingen uitbreiding camping Zeeburg. ontwerp fase, 10e jaar waarvan 3e jaar als green deal. Nu in fase aanpassing bestemmingsplan	Camping Zeeburg, gemeente Amsterdam	operationeel	Natuurcombinaties	

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
15	Particulier heeft grondpositie verworven van 40 ha en wil groen en groei vormgeven onder de noemen van een te ontwikkelen landgoed. In de plannen komen publieke groene functies en beperkte detailhandelsactiviteiten als onderdeel van het verdienmodel samen. Vanuit de gemeente worden de mogelijkheden van het plan om publieke doelen (natuur, groen, zorg, educatie, waterberging enzovoort) te combineren en te realiseren onvoldoende gezien. binnen de gemeente is wantrouwen ontstaan ten aanzien van het idee waardoor er een patstelling dreigt te ontstaan waarbij de ondernemer in de cirkel komt van steeds weer aanleveren van aanvullend onderzoek hetgeen hem met hoge kosten opzadelt. Aandachtspunten hier zijn: door andere (betere) communicatie werken aan onderling vertrouwen	gemeente, particulier, omwonenden	operationeel	Natuurcombinaties	35, 58
16	Een structureel probleem van overaanbod van verblijfsrecreatie. De sector wil graag dat de oude parken gesaneerd worden, en dat er groenere parken gerealiseerd kunnen worden. Dit komt niet van grond. Is er regeling mogelijk dat de overheid dit faciliteert? Dit probleem speelt o.a. op de Veluwe, Zeeland. Aanpalend probleem is dat Zeeland ruimte biedt voor meer huisjes, en hierdoor wordt overcapaciteit nog groter. Viciuze cirkel waarbij het de vraag is of hier een rol voor de overheid is weg gelegd of dat de markt hier zijn werking moet doen.	rijk, prov, gemeente	fundamenteel	Recreatie	
17	Er bestaan verschillen tussen N2000 beheerplan [naam bekend] en Stroomgebiedbeheerplan van Rijkswaterstaat waardoor het onduidelijk is wat een ondernemer kan en moet doen voor vergroening van het bedrijventerrein . Voor de beheerder van de site is dit onduidelijk en levert verwarring en vertraging op bij discussie over toekomstige (groene) inrichting van het terrein. Vergroening van het bedrijventerrein blijft hierdoor achter.	Bedrijfsleven, Rijkswaterstaat, Provincie	structureel	N&B	
18	De concurrentiestrijd tussen natuur- en biodiversiteit vriendelijke bedrijven en anderen is niet eerlijk omdat geen prijs wordt geven op de negatieve milieu-impact, noch worden de baten van milieuvriendelijke produceren (bijvoorbeeld CO2 opslag in de bodem bij biologische landbouw) in de prijs verrekend. Niet verrekende externe kosten zijn belemmering voor investeringen in duurzame ontwikkeling. Dit is van grote invloed op de business case van natuur/biodiversiteit vriendelijke ondernemen. Zo pleit de organisatie samen met N&M en Greenpeace voor BTW verhoging op vlees en zuivel, biodiversiteitsprobleem, externe effecten moeten in de prijs verrekend worden.	Intermediair, Milieuorganisaties	fundamenteel	Financiën	39, 43
19	Waar pensioenfondsen in het algemeen tegen aan lopen is dat in wetgeving is opgenomen dat je niet te veel mag afwijken van benchmark (wereldwijde index). Dit wordt berekend in de z-score. De z-score is een maatstaf die weergeeft wat de beleggingsresultaten van een pensioenfonds zijn ten opzichte van de resultaten van vooraf door het pensioenfonds gekozen benchmarks (normrendementen) die de beleggingsportefeuille van het fonds weerspiegelen (Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000). Dit maakt ze huivering om af te wijken van deze "Z-score". De z-score belemmert pensioenfondsen om te investeren in nieuwe sectoren als natuur omdat geldt: als na drie jaar blijkt dat je teveel afwijkt zit er een straf op.	Intermediair, Pensioenfondsen, Ministerie van Financiën	fundamenteel	Financiën	37
20	Er worden aan pensioenfondsen eisen gesteld aan liquiditeit. Dekkingsgraad stimuleert investeringen die op korte termijn terug te halen zijn, waarbij je flexibel bent in kopen/verkoopen, en belemmert investeringen in sectoren met lange termijn rendement. Liquiditeitseisen stimuleren investeringen die op korte termijn terug te halen zijn. Belemmering voor lange termijn/laag rendement investeringen.	Intermediair, Pensioenfondsen, overheid	structureel	Financiën	
21	Pensioenfondsen worden nu – mede door crisis – afgerekend op korte termijn winst. Dekkingsgraad moet boven de 104 procent blijven, korte termijn kijken, strijdig met duurzaam beleggen. Dekkingsgraad stimuleert investeringen die op korte termijn terug te halen zijn, en belemmert investeringen in sectoren met lange termijn rendement.	Intermediair, Pensioenfondsen, overheid	structureel	Financiën	

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
23	In het huidige belastingstelsel is geen fiscaal voordeel voor investeringen in natuur en biodiversiteit	Bedrijfsleven, Provincie	fundamenteel	Financiën	18,39,43
24	Bedrijventerrein OPM wil uitbreiden. Dat knelt met de PAS. Men wil de natuur in de ruimte versterken, om zo om te kunnen gaan met de hogere N-depositie. Dat kan met ander beheer. Het knelpunt is de borging dat de vrijgekomen ontwikkelruimte ook terecht komt bij bedrijf investeert in de beheersmaatregelen.	Bedrijfsleven, Provincie	structureel	N&B	56
25	Problemen met de Meerwaardetoetsen. Op papier een goed instrument om natuur en biodiversiteit te beschermen maar in de praktijk blijkt er toch telkens weer discussie over de toets. Voorbeeld zijn bedrijventerrein rondom Tilburg waar men, volgens provincie, de Meerwaardetoets ook 'misbruikt' om te voorkomen dat bedrijventerreinen in omliggende gemeente interessanter worden (en dus grotere concurrent)	Bedrijfsleven, Provincie	operationeel	N&B	
26	Eeserwold als voorbeeld van tijdelijke natuur, heeft heel lang geduurd voor het van de grond kwam o.a. omdat men bang was dat er zeldzame soorten zouden komen en dat problemen op zou leveren. Nu geen probleem maar, maar vertraging in realisatie.	Projectontwikkelaar, provincie	operationeel	N&B	40
27	Het water wat door bedrijf CDE gezuiverd worden kan met een extra zuiveringsstap weer van een dergelijke kwaliteit zijn dat het niet geloosd hoeft te worden maar terug in het proces kan worden gebracht (circulaire economie). Bij die stap komt veel kalk vrij en deze zou commercieel weggezet kunnen worden waarmee de meerkosten (deels) gedekt kunnen worden. Dit is echter niet mogelijk, het kalk heeft de status van afvalstof (dit kan ook algemener worden gesteld: verkrijgen van product status van uit afval geproduceerde grondstof). Om die status er af te krijgen moet veel papierwerk gedaan worden, een "hell of a job". Het wordt niet aantrekkelijk gemaakt voor ondernemers om dit soort dingen te gaan doen.	Bedrijfsleven	fundamenteel	VANG	
28	Bedrijf CDE is al een tijd bezig om een solarpark te realiseren op een voormalige stortplaats. Die ontwikkeling wordt getoetst aan het Stortbesluit van 1996. Het doel van dat besluit is voorkomen van grondwatervervuiling. Volgens het Stortbesluit mag je er geen solarfolie op leggen. Via de Crisis- en Herstelwet is het gelukt om een ontheffing te krijgen voor 25 jaar. Deze termijn is een probleem: wat na 25 jaar? Moet het dan weg? Het is onduidelijk waaraan tegen die tijd getoetst wordt. Dit brengt een risico voor hem mee.	Bedrijfsleven	botsende belemmeringen	Crisis- en Herstelwet	
29	Bedrijf CDE is al een tijd bezig om een solarpark te realiseren op een voormalige stortplaats. Toen ze wilden gaan uitrollen kwam het volgende probleem aan de oppervlakte. De solarfolie moet idealiter onder een hoek van 3 graden liggen. Om dat te realiseren is het nodig extra materiaal op te brengen. Dat is volgens het Stortbesluit niet toegestaan.	Bedrijfsleven	fundamenteel	Afval	
30	Bedrijf CDE moet voor de waterzuivering N en P toe voegen aan het proces (hebben bacteriën nodig voor hun metabolisme). Dit kunnen chemicaliën zijn, maar kan ook met reststromen uit andere processen. Dat laatste mag niet zomaar, al zou het inzet van chemicaliën verminderen. In dit geval is bedrijf CDE al in gesprek geweest met Provincie, RWS met de inzet om een proef te mogen doen. Dit is ondanks positieve reacties toch afgewezen door de handhaver die niet kijkt naar het doel van de regels, maar de regels zelf . Toen het voorstel van de provincie naar de gemeente is gegaan (verandering bevoegd gezag) was het zo geregeld.	Bedrijfsleven	fundamenteel	Water	

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
31	Onderwerp heeft zeer lage prioriteit bij publieke opdrachtgevers in de bouw. Belangrijke reden is dat de opdrachtgevers vaak I&M is (via RWS), terwijl natuur bij EZ zit. Termen als functiecombinaties komen niet terug in de aanbestedingen. I&M geeft natuur zelden mee als aandachtspunt bij aanbestedingen. EMVI-beloningen in aanbestedingen op het gebied van ecologie komt zeer weinig voor. Relatie met aanbestedingswetgeving.	Bedrijfsleven	structureel	Aanbesteding, Duurzaam Inkopen	
32	Onderwerp heeft zeer lage prioriteit bij private opdrachtgevers in de bouw, het onderwerp komt nauwelijks aan bod. In certificering zoals BREEAM wordt weinig aandacht besteedt aan biodiversiteit, het zijn vooral op 'oppervlakkige' dingen zoals groene gevels die gewaardeerd worden.	Bedrijfsleven	fundamenteel	Aanbesteding	
34	Er zijn veel ambities en wetgeving voor officieel aangewezen natuurgebieden. Groengebieden niet zijnde natuurgebieden hebben vaak geen status/ambitie, waardoor meerwaarde voor deze gebieden niet altijd ervaren wordt of geen middelen beschikbaar zijn. Hoeft niet in eerste instantie om geld te gaan, er is nu geen methodiek om te beoordelen of een plan/visie "goed is" en bijdraagt aan de doelstellingen. Omdat de overheid het daarmee heel open laat is het voor ondernemers lastig te beoordelen wat gevraagd wordt.	Bedrijfsleven	fundamenteel	N&B	
35	Rood in groen vinden wethouders nog steeds niet wenselijk. Wij kunnen met woningbouwontwikkeling de natuurambitie financieren en verwezenlijken. Echter gelooft men ons niet dat bij natuur rond woningbouw ook de gewenste natuurkwaliteiten (habitat en overlast) gewaarborgd blijft , ondanks onafhankelijk onderzoek van NGO's. De casus speelt in provincie Utrecht maar anonimiteit is gewenst.	Bedrijfsleven	fundamenteel	N&B	15, 58
36	De huidige compensatie wetgeving is ha voor ha. Hierin is men heel streng: een ha bos moet gecompenseerd worden met een ha bos. Bovenwettelijke inspanningen worden niet meegeteld voor de verplichte compensatie opgaven als deze niet een-op-een overeenkomen. Ook niet als ze bijdragen aan versterken van de natuurkwaliteit. Relatie met fitness-check?	Bedrijfsleven	structureel	N&B	
37	Organisaties die willen investeren in duurzame beleggingen (zoals bijv. Pensioenfondsen) worden momenteel in het huidige systeem in Nederland strenger beoordeeld ten opzichte van niet-duurzamere beleggingen. Het probleem is dat organisatie die duurzame investeringen willen doen, daar vaak van af zien.	Financiële instelling	structureel	Financiën	19
38	Overregulering, zeer gedetailleerde en ogenschijnlijke irrelevante vragen aan subsidie-aanvragers weerhoudt investeerders om te gaan investeren in innovatie op het gebied van duurzaamheid.	Financiële instelling	Structureel	Financiën	
39	Door de afwezigheid van een echte 'groene' politiek waarbij de echte kosten van productie (dus ook de externe kosten erbij) ook worden betaald door de koper, kunnen investeerders in duurzame innovaties moeilijk concurreren tegen de gangbare minder duurzame productie van goederen.	Financiële instelling	Fundamenteel	Financiën	18,43
40	Drinkwaterbedrijf wordt belemmerd bij het gebruiken van zijn grond voor natuur of andere functies doordat de regeling Tijdelijke Natuur niet geschikt is als dat gebruik van die grond voor een bepaald doel langer dan 30 jaar beslaat. En daardoor gaat het drinkwaterbedrijf die grond dus niet inzetten voor natuur.	Bedrijfsleven	structureel	water	26
41	Het huidige stelsel van natuurbeheer is sterk opgezet vanuit het Rijk en gericht op de tbo's. De monitoring van natuurwaarden is daardoor opgebouwd vanuit die subsidie systematiek (gericht op Staatsbosbeheer) en past daardoor minder goed bij het beoordelen van de natuur maatregelen die het drinkwaterbedrijf neemt. Daardoor wordt het drinkwaterbedrijf niet goed beoordeeld. Overheid zou ook gebruik moeten maken van de data die door de monitoringsmethode die het drinkwaterbedrijf worden verzameld.	Bedrijfsleven	operationeel	water	

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
42	In de uitvoering van de wetgeving van Natura2000 en Kaderrichtlijn Water wordt geëist dat elke habitat precies op de kaart wordt gezet. Tevens komen er op de kaart ook witte vlekken die geen habitat zijn. Die worden gezien als plekken waar dan bijv. een weg kan worden aangelegd. Maar in werkelijkheid kan dat niet omdat het dynamische plekken zijn. Probleem is dat in de uitvoering door de overheid op dat detailniveau anders naar de werkelijkheid wordt gekeken. De juridische werkelijkheid komt daardoor los te staan van de feitelijke dynamische (ecologische) werkelijkheid.	Bedrijfsleven	structureel	N&B	
43	Het huidige belastingstelsel is teveel gericht op belasting op arbeid en te weinig op belasting op grondstoffen (op het milieu dus). Als meer wordt gericht op grondstoffen dan zal dat ondernemingen stimuleren andere keuzes te maken nl meer waarde halen uit reststoffen.	Bedrijfsleven	fundamenteel	Financiën	18, 39
44	De bestaande praktijk is dat veel reststoffen nog grotendeels worden verbrand (lager op de ladder) omdat dat goedkoper is. Nu wordt het importeren van duurzame materialen uit verre landen en het lokaal verbranden (in Nederland van reststromen nog steeds meer geprikkeld i.p.v. het daadwerkelijke gebruik van die reststromen. En aan dierlijke reststromen wordt ook nog iets meer waarde toegekend dan aan plantaardige reststromen als input voor biobased producten.	Bedrijfsleven	fundamenteel	Financiën	
45	Nederland wil minder CO2 uitstoten. Maar in geïmporteerde producten zit veel CO2. Nu ontbreekt informatie daarover. In de voedselproductie zouden producenten bijv. informatie op de verpakking moeten geven over de milieu-impact van het voedselproduct naast de voedingsstoffen als eiwitten e.d. Die info zegt dan iets over de gebruikte grondstoffen en milieu (natuur) en de foot print van die producten. Er is geen zicht op de relatie tussen product versus Natuurlijk Kapitaal.	Bedrijfsleven	structureel	N&B	
46	Een bolwerk van regels met betrekking tot de import van rest- en afvalstromen uit voedselketens (o.a. frituurvetten). Er zijn verschillende overheidsinstanties met regelgeving (o.a. vergunningen) op dat gebied. Er zijn ook verschillen tussen de lidstaten m.b.t. regels voor afval en reststromen. Het gevolg is dat het voor innovatieve start ups moeilijk is om een duidelijk samenhangend beeld te krijgen. Er is geen organisatie (1 loket) die een helder overzicht heeft.	Bedrijfsleven	operationeel	Regeldruk	
47	De kernactiviteit van de start ups is niet meteen passend in de bestaande kaders van de regelgeving. Het enthousiasme en de goede intenties van start ups worden daardoor getemperd en soms zelfs weggenomen. In die beginfase zouden jonge, nieuwe ondernemers beter moeten worden ondersteund o.a. met het omgaan van de regels. Er zou coulanter met start ups op het gebied van duurzaamheid moeten worden omgegaan door de overheid en regelgevende instanties. De start ups handelen vanuit een duidelijke drive en creativiteit en met een ander tempo dan die van de overheid.	Bedrijfsleven	operationeel	Regeldruk	
48	Op gebiedsniveau is sprake van een uitstekende samenwerking met terreinbeherende organisaties en bereidheid tot meedenken. Zo gauw er financiële afspraken gemaakt moeten worden komt de landelijke organisatie in beeld en gaat het alleen nog maar om een zo hoog mogelijk rendement uit de grond. Vergelijkbare ervaringen zijn er ook in de relatie rijksbeleid – rijksvastgoeddienst.	Provincie	operationeel	N&B	
49	Door de bezuinigingen op het natuurbeleid is (rijks)subsidie voor beheer en onderhoud alleen nog beschikbaar binnen het Natuurnetwerk Nederland . Economische initiatieven worden vaak net aan de randen van natuurgebieden gepland en vallen buiten het basis-natuurnetwerk. Daarmee komen ze niet in aanmerking voor subsidie. Zelfs al eenmalige lasten op te brengen zijn zit de natuurontwikkelaar met kosten voor beheer. Beheer en onderhoud van het groen wordt daarmee een structurele lastenpost.	Provincie	structureel	N&B	60

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
50	Het grootste dilemma is het overzicht. De overheid denkt en werkt nog te veel in hokjes, waardoor de ondernemer geconfronteerd wordt met een woud aan regelgeving en procedures , waarbij voor elk stapje weer andere mensen aan tafel komen en veel discussies meerdere malen gevoerd (moeten) worden. Een faciliterende overheid helpt de ondernemer om hier doorheen te komen en realiseert daardoor de beleidsdoelen. Zware regeldruk.	Provincie	structureel	Regeldruk	54
51	Een organisatie als SBB - zelfstandig bestuursorgaan - is niet vrij om marktconform te handelen. Wetgeving is wel meegegroeid in de tijd maar toch is SBB in publieke en politieke debat niet vrij . Voorbeelden zijn erfpachtdossier Waddeneilanden en verkoop hout. {Deze effecten mogelijk ook voor de andere TBO's die druk zijn met zoeken naar verdienmodellen}.	Terreinbeherende organisatie	operationeel	N&B	
52	Verkoop niet prioritaire gronden door SBB waarbij je wilt borgen dat koper natuurwaarden in stand houdt. De spelregels hiervoor zijn nog in ontwikkeling, voor SBB van belang voor toekomst prioritaire gebieden [hoe organiseer je voorwaardelijke verkoop; het bestemmingsplan stelt al dat het natuur is, maar biedt geen handvatten om bovenwettelijke doelstellingen te borgen].	Terreinbeherende organisatie	structureel	N&B	
53	TBO wil windmolens op hun terreinen. De RO-procedures verschillen tussen gemeenten en tussen provincies door verschillende houdingen tussen provincies/ambtenaren. Willekeur. Probleem: kost organisatie die aanvraag doet veel tijd. Belemmeringen in ruimtelijke planning windmolens, regie ontbreekt in ruimtelijke ordening.	Terreinbeherende organisatie	operationeel	RO	
54	TBO moet/wil exploitatie van forten. Restaurant, horeca. Vergunningen nodig. Verschillende interpretaties regelgeving. O.a. bescherming fauna (vleermuizen). Moeizame procedures voor verlenen van vergunningen voor exploitatie. Verschillen in interpretatie van de natuurwetgeving (voorbeeld vleermuizen) en verschillende houdingen ten opzichte van toepassing regelgeving. Meedenken versus niet-meedenken met aanvrager.	Terreinbeherende organisatie	operationeel	N&B	
55	Vaak wordt een statische interpretatie van natuurwetgeving gehanteerd, voor de beoordelaars van bestemmingsplannen en dergelijke moet natuur moet blijven zoals het is, daarmee is er geen ruimte voor nieuwe ontwikkelingen ook niet als daar eventueel nieuwe opbrengsten tegenover staan (huisjes, recreatie)	Terreinbeherende organisatie	operationeel	N&B	
56	De terreinbeherende organisatie is benaderd door bedrijven op bedrijventerrein ABC voor extra maaibeurt van hun terreinen daar in de nabijheid. Maar je kunt niet blijven maaien. Beter is: bij elkaar brengen van de investeringen en daar een groot, impactvol ecologisch project voor doen compensatie. Dan accepteer je hogere depositie nabij het terrein en doe je elders iets echt goed. Het huidige knellend compensatie denken leidt tot niks.	Terreinbeherende organisatie	structureel	N&B	24
57	Financiering van natuur is een knelpunt door beperkt verdienvermogen van investeringen in groen. Een voorbeeld is de biomassacentrale in Ede waar groenafval gegarandeerd wordt afgenomen. Bancair financieren blijkt lastig door beperkte verdienvermogen. Het is uiteindelijk van de grond gekomen omdat het Groenfonds en de regionale ontwikkelingsmaatschappij instapten. Deze partijen doen niet de hele investering maar hun betrokkenheid komt financiering rond - ze dekken een deel van het risico af en voor financiers is het een teken dat de investering betrouwbaar is. De organisaties/instrumenten zijn er dus wel, maar dat zou verder uitgerold kunnen worden.	Financiële instelling	operationeel	N&B	
58	Er heerst vaak wantrouwen jegens projectontwikkelaars. Gemeenteraden vertrouwen het niet en RO is dan een stok achter de deur om initiatieven tegen te houden. Dit wordt onderbouwd met een voorbeeld (niet genoemd in dit overzicht).	Financiële instelling	botsende belemmeringen	Overig	15, 35

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
60	Soortenbeheerbeleid is niet voor alle gebieden in Nederland van toepassing maar veel melkveehouders die aangesloten zijn bij de zuivelcoöperatie zijn ook in die gebieden actief waar het soortenbeleid niet geldt. Dat betekent dat die melkveehouders die dezelfde maatregelen m.b.t. natuur nemen anders worden beoordeeld dan melkveehouders die wel in het gebied van het soortenbeleid actief zijn.	Bedrijfsleven	structureel	N&B	49
61	Melkveehouders van een zuivelcoöperatie die willen investeren in natuur en landschap, hebben vaak te maken met relatief veel administratieve lasten, krijgen niet makkelijk een vergunning van de provincie of hebben niet gemakkelijk toegang tot subsidie van de overheid. Dat zou kunnen worden verbeterd als de prikkels die de zuivelcoöperatie geeft aan de melkveehouder om te gaan investeren (maatregelen nemen) in natuur en biodiversiteit worden gestapeld, worden meegenomen (worden 'gestapeld') in de beoordeling door de overheid over de vergunning aanvraag door de melkveehouder.	Bedrijfsleven	structureel	Agro	
62	daken hebben nu veelal een lage borstwering waardoor multifunctioneel gebruik richting groene daken wordt bemoeilijkt vanuit veiligheid. De bouwbesluit regelt nu nog niets voor groene, multifunctionele daken. Wenselijk wanneer omgevingswet in 2018 zou worden aangepakt met naast aandacht voor isolatie ook aandacht voor hogere borstrand, draagkracht en vluchtroutes in verband met multifunctioneel gebruik.	gemeente, VEBIDAK	structureel	Natuurcombinaties	
63	wanneer er een groen dak ontwikkeld wordt, gaat de WOZ-waarde omhoog en krijg je als investeerder het gevoel dat je gestraft wordt voor je groene investering. Hierdoor worden investeerders kopschuw. beloning voor groen dak dat ook waterbergingsfunctie vervult (multifunctioneel) ontbreekt waardoor voor partijen het ook minder aantrekkelijk wordt. Differentiatie in WOZ en waterschapsbelasting ontbreekt.	gemeente, waterschap	structureel	Natuurcombinaties	
SIRA26	Door Europese aanbestedingsregels worden natuur-combinatieconcepten van bouwbedrijven bemoeilijkt. Een belemmering voor natuurcombinaties met bouwen is dat bouwbedrijven te maken hebben met Europese aanbestedingsregels. Deze regels – die uitgaan van eerlijke concurrentie – bemoeilijken vernieuwende natuur-combinatieconcepten van bouwbedrijven, omdat er al snel sprake is van oneerlijke concurrentie. Volgens Europese aanbestedingsregels is er al snel sprake van oneerlijke concurrentie. Hierdoor zijn bedrijven terughouden met het aangaan van samenwerkingsverbanden om innovaties te ontwikkelen. Bedrijven zijn terughoudend in het samenwerken bij innovaties. Hierdoor komen sommige innovaties onvoldoende van de grond.				
SIRA27	EMVI-waarde doorslaggevend Bij aanbestedingsprocedures zijn de verhouding tussen de kwaliteit en de kosten doorslaggevend. Innovaties met nieuwe verdienmodellen passen beperkt in deze aanbestedingskaders. Binnen aanbestedingsprocedures weegt de EMVI waarde vaak voor 80%. Innovatie op duurzaamheid en kwaliteit kan daardoor moeizaam concurreren met goedkopere traditionele producten / diensten. De innovaties en nieuwe verdienmodellen passen niet altijd in de kaders van de aanbestedende dienst. Hierdoor (1) kiest de overheid niet altijd voor de duurzame innovatie en (2) worden innovaties beperkt door ondernemers in de aanbestedingen aangeboden.				

Nr.	Belemmeringen (korte omschrijving)	Stakeholders	Type belemmering	Domein	Relatie met belemmering xx
SIRA28	Natuur en duurzaamheid krijgen onvoldoende aandacht binnen de benchmark drinkwaterbedrijven. Drinkwater bedrijven door benchmark vooral gestimuleerd om efficiënt te werken en geen stimulans om duurzamer te werken. Drinkwaterbedrijven worden op basis van economische criteria onderling vergeleken middels een benchmark met wettelijke basis. In deze benchmark wordt beperkt rekening gehouden met duurzaamheid en hierdoor niet als wegingsfactor meegenomen. Drinkwater bedrijven kunnen zich niet onderscheiden door duurzaam te investeren. Zij worden in de benchmark vooral afgerekend op de drinkwaterprijs. Hiermee stimuleert deze benchmark vooral het verminderen van kosten en niet het duurzaam opereren.				
SIRA29	Toepassen drainagewater als meststof niet mogelijk. Ondernemers die teruggewonnen drainagewater wil gebruiken als meststof lopen tegen belemmeringen in wet- en regelgeving aan. Het teruggewonnen drainage water met geconcentreerde meststoffen is aantrekkelijk in te zetten als meststof voor andere teelten. Dit drainagewater wordt niet beschouwd als meststof. Ondernemers kunnen meststoffen niet optimaal hergebruiken. Dit leidt tot onnodige aanschaf van meststoffen en onnodige emissies en kosten voor het afvoeren van drainagewater.				
SIRA69	Budgetten voor water- natuuropgaven uit het Deltafonds zijn sectoraal ingedeeld. Meerkosten voor ambities op natuur, recreatie, economie en ruimtelijke kwaliteit vallen niet binnen de sectoren in het Deltafonds. Hierdoor dienen deze kosten door andere partijen te worden opgebracht. Innovatieve sectoroverschrijdende projecten kunnen geen aanspraak maken op het Deltafonds. Budgetten Deltafonds zijn sectoraal ingedeeld en bieden weinig ruimte voor combinaties met andere sectoren. Sectoroverschrijdende initiatieven kunnen niet gefinancierd worden uit het Deltafonds. Om deze ambities te vervullen moeten externe financiers worden aangetrokken.				

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E publicatie.lei@wur.nl
www.wageningenUR.nl/lei

Report
LEI 2015-158

LEI Wageningen UR is een onafhankelijk, internationaal toonaangevend, sociaaleconomisch onderzoeksinstituut. De unieke data, modellen en kennis van het LEI bieden opdrachtgevers op vernieuwende wijze inzichten en integrale adviezen bij beleid en besluitvorming, en dragen uiteindelijk bij aan een duurzamere wereld. Het LEI maakt deel uit van Wageningen UR (University & Research centre). Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
E publicatie.lei@wur.nl
www.wageningenUR.nl/lei

REPORT
LEI 2015-158
ISBN 978-90-8615-731-0

LEI Wageningen UR is een onafhankelijk, internationaal toonaangevend, sociaaleconomisch onderzoeksinstituut. De unieke data, modellen en kennis van het LEI bieden opdrachtgevers op vernieuwende wijze inzichten en integrale adviezen bij beleid en besluitvorming, en dragen uiteindelijk bij aan een duurzamere wereld. Het LEI maakt deel uit van Wageningen UR (University & Research centre). Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation van de Social Sciences Group.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.